

Transparency International Suomi ry:n lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle lahjontaa koskevaan Euroopan neuvoston rikosoikeudelliseen yleissopimukseen tehdyn varauman peruuttamisen hyväksymisestä ja laiksi rikoslain muuttamisesta.

Oikeusministeriö on pyytänyt Transparency International Suomi ry:ltä (TI Suomi) kirjallista lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä. TI Suomi kiittää annetusta annetusta mahdollisuudesta.

Esityksen keskeisestä sisällöstä

Eduskunta hyväksyi vuonna 2002 Strasbourgissa 4.11.1998 tehdyn lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen (ETS 173) sekä muutokset virkarikos- ja lahjusrikoslainsäädäntöön. Yleissopimukseen hyväksyttiin samalla 12 artiklassa edellytetyn vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoinnin laajuutta koskeva varauma.

Euroopan neuvoston korruptionvastaisen toimielimen Group of States against Corruption, GRECO:n Suomea arvioinut ryhmä katsoi jo vuonna 2007 varauman perustuvan epämääräisiin ja epätarkkoihin tarkasteluihin. Ryhmän tapaamat viranomaiset eivät pystyneet selvästi selittämään juridisia vaikeuksia. Osa ryhmän tapaamista viranomaisista arvioi, että vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisointi olisi hyödyllinen lisäys nykyiseen korruptionvastaiseen lainsäädäntöön.

TI Suomi katsoo, että sääntelyehdotus on laadittu perusoikeusjärjestelmän vaatimukset huomioon ottaen, ja kannattaa esityksen mukaista varauman peruuttamista Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen 12 artiklan kohdalta. TI Suomi haluaa nostaa

esiin, että Suomelle asetetut sekä kotimaiset että kansainväliset velvoitteet korruption torjunnassa edellyttävät, että vaikutusvallan väärinkäyttö säädetään rangaistavaksi. Vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisointi on välttämätöntä tehokkaan ja uskottavan korruption torjunnan vuoksi. Vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoinnin puuttuminen vaikeuttaa rikosvastuun toteuttamista kansainvälisissä lahjusjutuissa, sekä tilanteissa, joissa esimerkiksi lahjuksen vastaanottaja ei ole virkamies, virkamieheen rinnastettava henkilö tai elinkeinotoimintaa harjoittava henkilö.

TI Suomi korostaa myös vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoinnin roolia rakenteellisen korruption torjunnassa. Rakenteellisessa korruptiossa ei ole kyse nykyisen rikoslain mukaisesta lahjonnasta, vaan nykyisen lainsäädännön piirissä tapahtuvasta toiminnasta, joka poikkeaa lahjusrikosten mukaisesta kaksinaissuhteesta. Rakenteellinen korruptio voi ilmetä esityksen mukaisena kolmiasianosaisuutena, jossa edun tarjoaja antaa etuuden välimiehelle (influence peddler), joka etuuden perusteella pyrkii vaikuttamaan päätöksentekijän toimintaan päätöksenteossa tai asian valmistelussa.

Lobbaustoimintoja koskevat kysymykset

Lobbaamisella tarkoitetaan yleisesti toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan politiikan muotoutumiseen ja päätöksentekoon asiallisella tavalla. Esityksen mukaan vaikutusvallan väärinkäytössä on kysymys edun tarjoamisesta tai vastaanottamisesta epäasiallisesta vaikuttamisesta virkamiehen tai kansanedustajan päätöksentekoon. Hyväksytyt lobbaamisen muodot eivät kuulu määritelmän alueeseen.

TI Suomi katsoo, että vaikutusvallan väärinkäyttöä koskeva rangaistussäännös ei loukkaa ihmis- ja perusoikeuksia, kuten ilmaisunvapautta ja poliittisia osallistumisoikeuksia. Hyväksytyt ja poliittisiin oikeuksiin perustuvat lobbaamisen muodot eivät sisällä korruptiivista tarkoitusta tai vaikutusvallan väärinkäyttörikoksen mukaista tahallisuutta, jotka ilmenevät esimerkiksi vaikutusvallan kauppaamisena välimiehenä toimivan salatessa toimeksiantosuhteensa päätöksentekijältä.

Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen 12 artiklan implementointi Ruotsissa ja Norjassa

Pohjoismaista Norja on ei ole tehnyt yleissopimuksen 12 artiklaa koskevaa varaumaa. Norjan hallitus totesi, että 12 artiklaan jätetty varauma antaisi väärän viestin Norjan halusta torjua korruptiota. Ruotsin lainsäädäntö sisältää vaikutusvallan väärinkäyttöä koskevia rangaistussäännöksiä, jotka eivät kuitenkaan kata kaikkia 12 artiklan tilanteita. Maiden oikeusjärjestelmät ovat huomattavan lähellä Suomen järjestelmää, ja myös korruption ilmenemismuotojen on katsottu olevan samankaltaisia.

Ruotsissa vaikutusvallan kauppaamista koskevaa kriminalisointia edelsi laaja lahjusrikoksia koskenut selvitystyö. Kriminalisoinnilla pyrittiin estämään intressitahojen mahdollisuudet ostaa vaikutusvaltaa tukemalla poliittisia puolueita ja edustajaehdokkaita sekä vaikutusvaltaisten henkilöiden palveluksia. Vaikutusvallan ostamisen nähtiin johtavan demokratiavajeeseen, kansalaisten yhdenvertaisuuden sivuuttamiseen sekä julkishallinnon asiallisuuden ja puolueettomuuden vaarantumiseen. Vaikutusvallan kauppaamisen katsottiin myös aiheuttavan markkinahäiriöitä kilpailukyvyn menettäneiden yritysten pystyvät jatkamaan toimintaansa vaikutusvaltaa ostamisen kautta.

Transparency International Suomi ry

Lisätietoja:

Tommi Niinimäki, tommi.niinimaki@transparency.fi, 040 5259159